

10. Коцюбинська М. Література факту: між «великою» і «малою» зонами (із циклу «Історія, оркестрована на людські голоси») / М. Коцюбинська // Березіль. – № 9. – 2006. – С. 157-173.
11. Минко В.П. Вибрані твори: Повісті. Спогади. Портрети / В.П. Минко. – К.: Держлітвидав України, 1962. – 701 с.
12. Савенко І.Л. Літературні мемуари як особливий літературно-культурний текст сучасної документалістики / І.Л. Савенко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – № 19(230). – 2011. – С. 121-126.
13. Спогади про Павла Загребельного / [упорядник М.Ф. Слабошпицький: худож.-оформлювач О.М. Артеменко]. – Харків: Фоліо, 2010. – 249 с.
14. Черкашина Т.Ю. Мемуарно-автобіографічна проза ХХ століття: українська візія: Монографія / Т.Ю. Черкашина; за наук. ред. О.А. Галича. – Х.: Факт, 2014. – 380 с.

Мажара Н.С.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ДИФФУЗИЯ ЖАНРОВ КАК ПРИЗНАК ГЕНОЛОГИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ МЕМУАРИСТИКИ

Аннотация

Статья посвящена изучению жанровых особенностей мемуаров. Автор статьи констатирует, что благодаря своей гибкости и специфической повествовательной структуре мемуары оказались в центре процессов диффузии. Исследованы теоретические аспекты реализации диффузии жанров мемуаров на материале украинской литературы факта. Автор считает, что способность мемуаров к внутритипологической и внешнетипологической диффузии демонстрирует неисчерпаемые возможности мемуарного метажанра.

Ключевые слова: мемуары, жанры мемуаров, жанровая диффузия, метажанр, генеалогическая модель.

Mazara N.S.

Luhansk Taras Shevchenko National University,
Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky

GENRES DIFFUSION AS A FEATURE OF A GENOLOGICAL MODEL OF A MEMOIRS

Summary

The article is devoted to a studies the features of the genre of memoirs. The author states, that memoirs are at the center of diffusion processes, because of its flexibility and the specific structure. We explored the theoretical aspects of the implementation of the diffusion of genres memoirs on the example of Ukrainian literature of fact. The author believes, that the ability to memoirs external typological diffusion and internal typological diffusion demonstrates the inexhaustive possibilities of the memoir metagenre.

Keywords: memoir's, genres of memoir's, genres diffusion, metagenre, genological model of a memoir.

УДК 821.111-312.1.09.

ЖАНРОВИЙ СИНТЕЗ У РОМАНІ Д. МІТЧЕЛА «ГАЛЯВИНА ЧОРНОГО ЛЕБЕДЯ»

Мирошніченко Ю.О.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

У статті проаналізований сучасний роман «Галіявіна Чорного Лебедя». Визначена проблема жанру – постмодерністський роман, що синтезує в собі ознаки автобіографічного роману, роману-виховання, готичного та історичного романів. Ознаки роману-виховання виявилися домінуючими. Інші жанрові форми стають допоміжними елементами в розкритті проблеми формування особистості в оточуючому середовищі.

Ключові слова: синтез, автобіографічний роман, роман-виховання, готичний роман, історичний роман.

Постановка проблеми. З II половини ХХ століття і дотепер роман посідає провідне місце серед жанрових форм сучасної літератури. Він надзвичайно чутливо реагує на всі зміни, які відбуваються у культурі та світосприйнятті людини. Можна сказати, що цей жанр постійно знаходиться в активних пошуках власної ідентичності.

Постмодерністський роман – доволі складний феномен, представлений великою кількістю імен і творів. На жанровому рівні йому притаманно

тяжіння до синтезу на різних шаблях художньої структури.

Перш за все, варто відзначити, що в сучасному романі в межах одного твору можуть поєднуватися елементи, часто традиційних, жанрових різновидів (наприклад, автобіографічного, авантюрного, історичного, фантастичного тощо).

Таке поєднання дозволяє роману виходити за межі певних жанрових традицій, які зумовлюють «горизонти читацьких очікувань».

Синтетичність, жанрова «непередбачуваність» сучасного роману робить його більш цікавим для читача: він стає багаторівневою структурою з потужним інтерпретаційним матеріалом.

Яскравими зразками поєднання декількох жанрових форм в одному тексті представлена творчість Й. Йонеско, У. Еко, М. Кундери, М. Павича тощо.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Постмодерністська жанрова теорія, основи якої були розроблені Ж. Дерріда [5], ґрунтується на гібридних утвореннях, що відтворюють відчуття хаосу та прокладають шлях до нових пошуків.

Провідним фахівцем на пострадянському просторі з дослідженням жанрових трансформацій роману в європейській літературі є В.О. Пестерев, якому належать численні праці на цю тему. Його докторська дисертація «Модифікація романної форми в прозі Заходу другої половини ХХ століття: Способи художнього синтезування» стала однією з перших системних праць. В ній автор дійшов до висновку про те, що «особливістю художнього синтезу в сучасній прозі є поширення синтезованих начал – романного і притчевого, метафоричного, міфологічного, ліричного, поетичного, драматичного, есеїстичного, пародійно-ігрового – на все романне ціле. Завдяки цьому в структурі роману відбувається динамічний процес переростання «традиційної» форми в «умовну» [2].

Один із найавторитетніших фахівців із зарубіжної літератури ХХ століття, Л. Андреев, доволі критично ставиться до бажання сучасних письменників вразити читача незвичними романними формами. Так, оцінюючи експериментальні форми у Павича Л. Андреев, з властивою йому іронією, зазначає, що вони «зафіксували завершення тривалої, надмірно тривалої битви всіляких «нових романістів» з романом і нічого нового в собі не несуть... Дана нав'язлива тенденція в річці культури ХХ століття, стала однією з головних ознак постмодернізму» [1].

Глибоке дослідження жанрової специфіки сучасного роману представлено у докторській дисертації С.Ш. Шаріфовой. Під жанровим змішуванням, або контамінацією вона розуміє об'єднання в межах одного художнього твору елементів двох або більше жанрів, при якому «жанрові ознаки» одного з них залишаються домінуючими» [3, с. 15].

Синтезування різних жанрів у межах одного тексту спостерігаються у творчості сучасного англійського письменника Д. Мітчела.

Метою даної наукової розвідки є дослідження поєднання різних жанрових форм у романі Д. Мітчела «Галіявіна Чорного Лебеда».

Виклад основного матеріалу. Девід Мітчелл є одним із найвпливовіших письменників свого покоління. На сьогоднішній день автор опублікував шість романів: «Ghostwritten» («Літературний привид», 1999), «Number 9 Dream» («Сон № 9», 2001), «Cloud Atlas» («Хмарний атлас», 2004), «Black Swan Green» («Галіявіна Чорного Лебеда», 2006), «The Thousand Autumns of Jacob de Zoet» («Тисяча осеней Якоба де Зута», 2010) та «Bone Clock» («Кістяний годинник», 2014).

До творчого добутку Д. Мітчела входять також ряд коротких оповідань, два лібрето («Wake» та «Sunken Garden») та переклад книги Наокі Хіґасіда «Чому я стрибаю» («The Reason I Jump»).

П'ять з шести романів були номіновані на Букерівську премію, в тому числі його останній роман «Кістяний Годинник». «Granta» оголосив Мітчела одним із кращих молодих британських письменників; і журнал «Time», після публікації четвертого роману «Галіявіна Чорного Лебеда», вибрав його в якості єдиного літературного романіста для списку сотні найвпливовіших людей в світі 2007 року.

На відміну від попередніх романів автора, що вдаються до взаємопов'язаних історій з різними сюжетними лініями («Літературний привид» та «Хмарний атлас») та глибоких фантазій («Сон № 9»), роман «Black Swan Green» («Галіявіна Чорного Лебеда») багато в чому «традиційний текст», який охоплює тринадцять місяців, що відобразилися в тринадцяти частинах роману.

Кожна із частин уявляє собою місяць в житті головного персонажа Джеймса Тейлора, починаючи із січня 1982 року і, закінчуючи січнем 1983 року. Цей час показує шлях хлопця до підліткового віку, на якому його супроводжують приниження в школі, перша сигарета, перші поцілунки та розрив батьків. Особистісні проблеми зображені на тлі соціально-політичних хвилювань у країні, під керівництвом «залізної леді» Маргарет Тетчер.

На думку Дж. Вуда в романі Д. Мітчел ухиляється від постмодерністської складності на користь прямо комічної захоплюючої автобіографічної історії про те, як «a thirteen-year-old boy with literary ambitions and the comic misfortune to be stuck in benighted, rural Worcestershire in the early nineteen-eighties (the county and time in which Mitchell came of age: he was born in 1969)» [10].

На автобіографічності роману наполягає також і Дж. Грін [6, 215], який робить вдалі спостереження, що головний персонаж мешкає в містечку Вустершир (місце дитинства Д. Мітчела), а також і автор, і його персонаж страждали від заїкання, що було об'єктом знущань з боку однолітків.

Страждаючи від дефекту мови, письменник спостерігав за людьми, що заїкаються в галузі мистецтва дуже ретельно. Фільм «Промова короля» висуває цю тему, тому для Д. Мітчела він був цікавий. Автор сценарію Девід Сейдлер та постать актора Коліна Ферта з в ролі Георга VI виявилися переконливими.

У ранніх роботах Мітчел завжди намагався розробити витончені способи, щоб обійти мовний бар'єр, а потім зрозумів, що цей бар'єр може працювати на, а не проти, роману. Він розмістив персонажів у мовній в'язниці і дивився, як вони намагаються вибратися. Так, сам автор довгі роки намагався подолати (а потім сприйняти) мовні проблеми. Він переконаний, що «саме заїкання сприяло розширенню лексичного запасу та зробило з нього письменника» [9].

В інтерв'ю з А. Беглі Д. Мітчел окреслив, що «Галіявіна Чорного Лебеда» є книгою для логопедів у Великобританії. Він сподівається, що вона стане нагоді тим, хто хоче зрозуміти проблему з середини. Дана тема – джерело паралізуючого сорому. Після написання другої глави роману, Мітчел зрозумів, що правда звільнена. Йому не потрібно більше прикидатися. Якщо Джейсон повернеться в майбутній книзі, Д. Мітчел сподівається, він буде «дорослим логопедом» [4].

Дж. Грін також наголошує на експериментуваннях Мітчела із формами **роману-виховання**, як різновид роману, в ідейно-тематичний центр якого покладено процес формування особистості, образ «людини у час становлення».

Головний персонаж, Джейсон Тейлор, – поет-початковець, який друкує свої вірші у літературному приходському журналі. Томас Джонс описує роман як «оповідь з невиразним поетом, який намагається знайти свій істинний голос» [7, с. 34].

Приховування свого власного ім'я – сором перед однолітками, які знущуються над ним. Місце дії відбувається майже виключно у тихому, провінційному Вустершир. Це жорстка конструкція забезпечує певну свободу розповіді.

Джейсон наполегливо трудиться, щоб зробити себе невидимим, відводячи погляди від вчителів і люблячи самотні прогулянки, щоб уникнути своїх

однолітків. Він не бажає дорослішати, на це натякає втрачений годинник діда (своєрідна зупинка часу).

Мадам Сва Кромелінк, стара бельгійська аристократка, відіграє вирішальну роль у формуванні дорослої ідентичності підлітка. Вона проявляє інтерес до поезії Джейсона та вводить його в новий світ музики та літератури. Саме ця жінка спонукає хлопця до відмови від псевдоніму Еліот Болівар, яким він підписує свої вірші, та заявити про свою особистість.

Страх Джейсона Тейлора, перш за все, пов'язаний із закінченням, що стає на перешкоді становлення його ідентичності. Вада хлопця – кат та, за спостереженням Джейсона: «the only way to outfox Hangman is to think one sentence ahead» [8, с. 27]. Він навіть порівнює закінчення з прищами: «...if stammers're like zits that you grow out of, or kids with stammers're more like toys that're wired wrong at the factory and stay busted all their lives» [8, с. 32].

В романі «Галявина Чорного Лебеда» помітним виявляється між текстовий зв'язок із романом М. Твена «Пригоди Тома Соєра» на рівні головних персонажів та проблематики романів.

Обидва головні персонажі, Джеймсон Тейлор та Том Соєр, майже одного віку. Вони – підприємливі, грайливі хлопчиків, мають кращих друзів та дівчат, які дуже подобаються, а також кузенів, до яких відчувають взаємну неприязнь. Незважаючи на непосидючий характер, хлопці багато читають, Джеймсон навіть пише вірші та друкується у місцевому журналі. Хоча підлітки живуть у різні часи (Том – у середині XIX століття, Джеймсон – у се-

редині XX століття), перед ними постають однакові життєві проблеми – знайти своє місце в світі і здобути повагу серед однолітків, для цього вони проходять серед ряд складних випробувань, що є однією з головних ознак роману-виховання.

Джейсон має прихильність до екзотики і по-тойбічного. Він ходить до лісу поруч «Black Swan Green», де розташований циганський табір, зустрічає на ковзанці привід хлопчика-потопельника, а також знайомиться зі старою, яка мешкає в ізолюваному, казковому будинку. Помічається натяк на **готичний роман**, який набув свого розквіту в англійській літературі на початку 19 ст.. У Мітчелла відбувається суттєва деформація жанру, де немає «лиходіїв», «жахів», а тільки будинок на зразок «загадкового замку».

Історичні події, а саме, війна на Фолклендських островах, стисло вторгається в оповідь, але закінчується майже, як тільки починається; Джейсон розуміє її сенс тільки через суперечки між батьками і нескінченну боротьбу серед його однокласників.

Отже, можемо дійти висновку, що за жанром «Галявина Чорного Лебеда» – постмодерністський роман, де вдало синтезовані жанрові форми автобіографічного роману, роману-виховання, готичного та історичного романів. Наразі домінуючими виявляються ознаки роману-виховання, що на перший план виносять проблему формування особистості в оточуючому середовищі, а інші жанрові форми стають допоміжними елементами в розкритті зазначеної проблеми.

Список літератури:

1. Андреев Л. Художественный синтез и постмодернизм [Електронний ресурс] / Беседа вела Татьяна БЕК // Вопросы литературы. – 2001 – № 1. – Режим доступу: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/articles-all/andreev-hudozhestvennyj-sintez-i-postmodernizm.htm>
2. Пестреву В. А. Модификация романной формы в прозе Запада второй половины XX столетия: Способы художественного синтезирования. Дисс. доктора филол. н. – 10.01.05 – Литературы народов Европы, Америки и Австралии. – Волгоград, 1999. – 337 с. / – Режим доступу: <http://www.romannoi-formy-v-proze-zapada-vtoroi-poloviny-xx-stoletiya-sposoby-khudozhestv#ixzz3Gw2V3Pfx>
3. Шарифова Салида Шаммед кызы. Теоретические аспекты жанрового многообразия азербайджанского романа. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. 10.01.08. – Теория литературы. Текстология. – Москва, 2012.
4. Begley A. Interviewed by Adam Begley [Електронний ресурс] / A. Begley // The Art of Fiction No. 204 – Режим доступу: <http://www.theparisreview.org/interviews/6034/the-art-of-fiction-no-204-david-mitchell>
5. Derrida Jacques. The Law of Genre / [Електронний ресурс] Translated by Avital Ronell // The University of Chicago Press, Critical Inquiry, Vol. 7, № 1, On Narrative (Autumn, 1980), pp. 55-81 – Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/1343176>
6. Green J. B. Flows, routes and networks: the global dynamics of Lawrence Norfolk, Hari Kunzru and David Mitchell // a thesis submitted to the University of Gloucestershire in accordance with the requirements of The Degree of Doctor of Philosophy in the Faculty of Education? Humanities and Sciences, October 2007. – 252 p.
7. Jones T. Outfoxing Hangman // Times Literary Supplement (11 May 2006), p. 34–35 (p. 34).
8. Mitchell David. Black Swan Green / a Division of Random House, New York, 2006. – 296 p.
9. Mitchell D. Lost for words [Електронний ресурс] / An Essay by David Mitchell // Prospect – Режим доступу: <https://reasonablymoderate.wordpress.com/2014/06/20/everything-you-could-possibly-want-to-know-about-david-mitchell>
10. Wood J. What can't be the novelist David Mitchell do? [Електронний ресурс] / Wood J. // The New Yorker (5 July 2010) – Режим доступу: <http://www.newyorker.com/arts/critics/atlarge/2010/07/05>

Мирошниченко Ю.А.

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого

ЖАНРОВЫЙ СИНТЕЗ В РОМАНЕ Д. МИТЧЕЛЛА «ЛУЖОК ЧЁРНОГО ЛЕБЕДЯ»

Аннотация

В статье проанализирован современный роман «Лужок Черного Лебеда». Определена проблема жанра – постмодернистский роман, который синтезирует в себе признаки автобиографического романа, романа-воспитания, готического и исторического романов. Признаки романа-воспитания оказались доминирующими. Другие жанровые формы становятся вспомогательными элементами в раскрытии проблемы формирования личности в окружающей среде.

Ключевые слова: синтез, автобиографический роман, роман-воспитание, готический роман, исторический роман.

Myroshnychenko U.O.

Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky

GENRE SYNTHESIS IN THE NOVEL «BLACK SWAN GREEN» WRITTEN BY D. MITCHELL

Summary

This article analyzes the modern novel «Black Swan Green». The problem of the genre has defined – the postmodern novel, which synthesizes signs of autobiographical novel, Bildungsroman, Gothic and historical novels. Signs of Bildungsroman were dominant. Other genre forms are auxiliary elements in revealing problems of identity formation in the environment.

Keywords: synthesis, an autobiographical novel, Bildungsroman, gothic novel, a historical novel.

УДК 001.4:005

СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ПАРЦЕЛИ MANAGER/УПРАВЛІНЕЦЬ НА ПІДСТАВІ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПОНЯТТЯ MANAGEMENT/МЕНЕДЖМЕНТ

Сухачова Н.С.

Полтавський університет економіки і торгівлі

У статті здійснена семантична класифікація термінів парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ, базована на мережній концептуальній моделі поняття MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ. Досліджуване поняття розглядається як макроконцепт, або доменом, конституйований низкою парцел, зв'язаних між собою на підставі базисних пропозиціональних схем. У кожній парцелі виокремлені концепти, які належать до її ядерної зони та до зони поширення. Зона поширення специфікує ядерну зону парцели. Парцела MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ аналізується на предмет її термінологічної щільності.

Ключові слова: термін, англомова терміносистема менеджменту, концепт, концептуальна модель, парцела, семантична класифікація.

Постановка проблеми. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. знаменуються переходом до антропоцентричної лінгвістики, яка вивчає мови та фахові субмови у взаємозв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням та різними видами діяльності. Нині у термінологічних студіях поряд із традиційними проблемами розглядається проблема систематизації професійних знань на підставі концептуальних моделей [7; 8; 13; 14; 15], які дозволяють з'ясувати спосіб упорядкування термінів певної галузі в межах відповідної терміносистеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із сучасних англомовних терміносистем є терміносистема менеджменту, динамічний розвиток якої супроводжується її взаємодією з іншими сферами людської діяльності. Англомова терміносистема менеджменту, перебуваючи у фокусі уваги сучасних досліджень, розглядалася в таких аспектах як: словотвірні особливості [5], у тому числі інновації [2; 6; 11], прагматико-дискурсивні [3; 5; 14], семантико-когнітивні [9; 12] та типологічні особливості [1; 10; 11]. Це свідчить про дослідження лише окремих її аспектів. Доробок цих досліджень доцільно поєднати в рамках комплексного опису структурних, семантичних і лінгвокогнітивних особливостей терміносистеми менеджменту.

Актуальність дослідження англомовної терміносистеми менеджменту зумовлена тим, що вона пов'язана майже з усіма сферами соціально-економічного життя суспільства, а тому потребує комплексного, системного аналізу, здійснюваного з урахуванням традиційних положень дериваційних і семантичних студій, а також нових положень когнітивної лінгвістики, яка є провідним напрямом антропоцентричної парадигми сучасного мовознавства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Новизна дослідження полягає в тому, що в ньому уперше представлено семантичну класифікацію термінів менеджменту на підставі мережної концептуальної моделі, яка структурує поняття MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ, що забезпечує єдність терміносистеми.

Мета статті. Головною метою статті є здійснення семантичного аналізу термінологічних одиниць однієї з парцел макроконцепту MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ, а саме парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ, яка характеризується значною термінологічною щільністю. Поставлена мета зумовлює необхідність розв'язання таких завдань: 1) встановити ядерну зону та зону поширення парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ; 2) здійснити семантичну (тематичну) класифікацію досліджуваних термінологічних одиниць на підставі концептуальної моделі поняття MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ; 3) представити кількісний аналіз термінологічних одиниць, які входять до ядерної зони та зони поширення досліджуваної парцели.

Матеріал дослідження представлений 994 англомовними термінами менеджменту, відібраними шляхом наскрізної вибірки із 17 сучасних друкованих та трьох електронних лексикографічних джерел і наукової літератури загальним обсягом понад 8000 сторінок. Терміни належать до різних частин мови.

Моделювання концептуальної мережі макроконцепту MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ, яка уможливує семантичну (тематичну) стратифікацію термінів, спиралося на методику концептуального аналізу, розроблену С. А. Жаботинською і названу семантикою лінгвальних мереж (СЛМ) [4]. У СЛМ для побудови концептуальних мереж вико-